

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av skolornas arbete för
att förebygga studieavbrott i gymnasieskolan vid
Gustavsbergs gymnasium i Värmdö kommun

Innehåll

Inledning	sid. 1
Bakgrundsuppgifter om Gustavsbergs gymnasium	sid. 1
Bakgrund och syfte	sid. 2
Frågeställningar	sid. 3
Resultat	sid. 3
Metod och material	sid. 6

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av skolornas arbete för att förebygga studieavbrott i gymnasieskolan på yrkesprogram under hösten 2014 och våren 2015. Granskningen vid Gustavsbergs gymnasium i Värmdö kommun ingår i detta projekt. Granskningen görs med utgångspunkt från ett antal elever vid den utvalda skolan, (se metodavsnitt). Resultatet avser således endast de elever på skolan vars skolsituation har granskats. Det finns fler elever med frånvaroproblematik på skolan, men deras studiesituation har således inte granskats.

Gustavsbergs gymnasium besöktes den 10–12 februari 2015. Ansvariga inspektörer har utredare Helena Boëthius och Josefin Brüde Sundin varit. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av skolornas arbete för att förebygga studieavbrott i gymnasieskolan genomförs i ytterligare 30 skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande rapport. För de skolor som ingått i granskningen ger den övergripande rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Bakgrundsuppgifter om Gustavsbergs gymnasium

Gustavsbergs gymnasium är en kommunal gymnasieskola i Värmdö kommun med 338 elever.

Skolan erbjuder barn- och fritidsprogrammet med inriktningarna fritid och hälsa samt pedagogiskt arbete, ekonomiprogrammet, handel- och administrationsprogrammet med inriktning handel och service, hantverksprogrammet med inriktning frisör, hantverksprogrammet inriktning övriga hantverk med profilen stylist, naturvetenskapsprogrammet inriktningarna naturvetenskap och naturvetenskap samhälle med eller utan profil marinbiologi, samhällsvetenskapsprogrammet med inriktningarna sam-

hällsvetenskap samt beteendevetenskap, vård- och omsorgsprogrammet med eller utan profil akutsjukvård samt introduktionsprogrammen.

Utbildningen leds av en rektor som till sin hjälp har en biträdande rektor. Skolan har ett elevhälsoteam (EHT) bestående av rektor, en skolsköterska med 40 procent tjänstgöring på skolan, en kurator med 60 procent tjänstgöring på skolan, en person med specialläraruppdrag med 100 procent tjänstgöring på skolan samt en studie- och yrkesvägledare (SYV) med 100 procent tjänstgöring på skolan. Elevhälsoteamet har även tillgång till en specialpedagog som är anställd på skolan.

Av nationell statistik från läsåret 2013/2014 framgår att 39 procent av eleverna fått slutbetyg inom fyra år (jämför rikets 76,4 procent), vilket innebär att tre av fem elever avbryter sina studier och/eller byter program.

Bakgrund och syfte

Elever som helt lämnar utbildningssystemet är under stor risk för att hamna utanför arbetsmarknaden och att få såväl ekonomiska som psykosociala problem framöver. Även elever som genomgår gymnasieskolan men inte får slutbetyg, riskerar utanförskap från arbetsmarknad och vidare studier, särskilt i de fall då eleverna saknar betyg i ett stort antal kurser.

Trots att i stort sett samtliga ungdomar börjar gymnasieskolan är det endast 74 procent av landets 20-åringar som har ett slutbetyg från gymnasiet¹. För de nationella programmen är det yrkesprogrammen som har lägst andel elever som når ett slutbetyg inom tre år. Totalt sett är det knappt en procent av eleverna som startade på ett nationellt program i gymnasiet hösten 2011 som sedan inte finns registrerade i gymnasieskolan år två eller tre. Det vanligaste skälet till att eleverna inte fullföljer sin skolgång är alltså inte att de helt avbryter sina studier – utan istället att de fortsätter vara formellt registrerade i skolan men utan att nå slutbetyg. Detta pekar på att det finns en grupp gymnasieelever med behov av olika anpassningar och stödåtgärder som skolan bör uppmärksamma och rikta förebyggande insatser till.

En del i arbetet med att motverka studieavbrott handlar om att främja närvaro och deltagande i utbildningen, exempelvis genom en god generell undervisning och en trygg skolmiljö. En annan del i arbetet riktar sig *mer specifikt* till de elever som av olika skäl påbörjat en process mot studieavbrott, där det är centralt att skolan identifierar dessa elever samt utreder och sätter in åtgärder som utgår från varje elevs behov. Ett tydligt uttryck för att en elev är i negativ spiral som kan leda till studieavbrott är när eleven **riskerar att inte nå målen i ett eller flera ämnen och/eller har hög frånvaro i skolan**. Det kan finnas flera orsaker till detta, bl.a. problem i den pedagogiska miljön eller i den sociala miljön. Detta kan också samverka med sådana faktorer som inte har sitt ur-

¹ Avser elever i den "gamla" gymnasieskolan då den första årskursen elever i den "nya" gymnasieskolan tar examen våren 2014.

sprung i skolmiljön t.ex. problem i hemmiljön men där skolan ändå ska stödja eleven till att fullfölja utbildningen.

Kvalitetsgranskningens syfte är därför att granska om elever som riskerar att inte nå kunskapskraven får det pedagogiska stöd de behöver för att förebygga att de avbryter sina studier och istället når en yrkesexamen.

Frågeställningar

Förebygger gymnasieskolan studieavbrott genom att möta elevernas behov av pedagogiskt stöd så att eleverna ges möjlighet att nå kunskapskraven och nå en yrkesexamen?

1. Utgör elevens behov grunden för utformande av stödåtgärder för att eleven ska kunna nå kunskapskraven?
2. Motiveras eleven till att delta i och genomföra de åtgärder som formulerats för att eleven ska kunna nå kunskapskraven?
3. Samverkar berörda aktörer inom skolan kring eleven så att stödet genomförs så effektivt som möjligt?

Resultat

Utifrån tidigare nämnda frågeställningar har Skolinspektionen bedömt kvaliteten i hur skolan arbetar med att förebygga Studieavbrott för eleverna i urvalet och identifierat ett prioriterat utvecklingsområde. Detta beskrivs nedan.

Utvecklingsområden

Utgör elevens behov grunden för utformande av stödåtgärder för att eleven ska kunna nå kunskapskraven?

Här granskas att de stödåtgärder som formulerats är anpassade för den enskilde eleven och om eleven är involverad i arbetet med att ta fram åtgärder. Det kan avse stödbehov i olika ämnen. Det kan också avse olika dimensioner av stöd, exempelvis anpassning av arbetsformer, stöd för att organisera sitt arbete eller stöd för att hantera sociala aspekter av utbildningen. Granskningen innefattar också om och hur åtgärderna och effekter av dem följs upp och utvärderas.

Granskningen visar att skolan har ett fungerande system för att tidigt uppmärksamma tecken, såsom hög frånvaro eller att elever riskerar att inte nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, på att elever behöver stöd i skolarbetet.

Några av eleverna i urvalet har själva en god bild av vad de behöver för stöd och beskriver att skolan varit lyhörd och på olika sätt anpassat åtgärderna till deras erfarenheter, intressen och behov. Det finns dock även elever i urvalet som har en oklar bild av

vilken hjälp de skulle behöva och samtidigt uttrycker att de uppfattat att möjligheten till stöd varit avhängigt en diagnos.

Mentorer, lärare, elevhälsan och skollledning beskriver att skolan uppmärksammar elevers behov av stöd genom tidiga utvecklingssamtal och så kallade screeningar i svenska, engelska och matematik. Då lärare fångar upp olika riskfaktorer, vad gäller elevernas möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås och andra mål, fyller de i en så kallad EHT-anmälan som lämnas till elevhälsan.

Elevhälsan genomför därefter en kartläggning av elevens skolsituation vilket kan resultera i en pedagogisk bedömning av elevens behov. I de fall åtgärdsprogram utarbetas fyller en representant för elevhälsan i en bilaga med information till undervisande lärare för eleven. Bilagan är ett formulär där olika stödåtgärder, såsom exempelvis tillgång till färdigskrivna lektionsanteckningar, längre tid vid prov och lyssna på musik vid enskilt arbete, kan markeras.

Lärare, elevhälsa och rektor beskriver samstämmigt i intervjuerna sin skola som anorlunda än andra skolor. Det betonas att skolan har en extra stor andel elever med behov av stöd och att många av eleverna har bristfälliga förkunskaper från grundskolan. Med hänvisning till elevernas sociala bakgrund och hemmiljö beskrivs och betonas att orsakerna till elevernas behov av stöd och studieavbrott inte är *"skolproblem"* utan *"problemen ligger utanför skolan"*. Vidare beskriver lärare och representanter för elevhälsan att en stor del av eleverna på skolan kommer från hem som inte är studiemotiverade och att många elever därmed inte har möjlighet, och inte heller kommer, att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. *"Måste inse att alla kommer inte göra det. Man kan helt enkelt inte."*, är exempel på uttryck i en intervju. Dessa beskrivningar kan givetvis vara en realitet för skolan. Vilka konsekvenser den samstämmiga betoningen eventuellt får för förhållningssättet och förväntningarna på skolans elever har inte lyfts och diskuterats eller analyserats.

Utformning och genomförande av stödinsatser

Utmärkande för relationerna mellan personal och elever i urvalet på skolan är att de präglas av ömsesidig respekt och förtroende. Eleverna i urvalet beskriver samstämmigt att lärare och övrig personal stöttar eleverna och pushar dem för att de ska kunna nå kunskapskraven. *"Här ser lärarna dig, är nå't dåligt märker dom det och stöttar"*, är exempel på uttryck från en elev.

Lärarna som intervjuas visar stort engagemang för sina elevers studiesituation och det framkommer konkreta exempel på hur de på olika sätt försökt motivera eleverna att delta i undervisningen och nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Bland annat beskrivs hur man uppmuntrar och pushar eleverna och hur man på olika sätt försöker anpassa arbetsmiljön utifrån vad man tror kan fungera för elever. Rektorn beskriver i intervjun att arbetet med att motivera eleverna handlar om att ha höga förväntningar och tydliggöra vilka stödåtgärderna är *"inte sänka kraven utan ge starkt stöd"*.

Av intervjuer med lärare och elever framkommer att de specifika åtgärder som vidtas för elever i behov av stöd inte alltid har en koppling, eller är anpassade, till den ordinarie undervisningens innehåll. Lärarna pushar och uppmuntrar men eleverna i urvalet har oftast samma uppgifter som övriga elever. Eleven *"gör inte något annat på lektionerna än vad andra elever gör"* uttrycker en lärare.

Några elever beskriver även att stödet enbart består i att få extra tid i det som kallas *"Studion"*. Studion beskrivs av lärare och rektorn som lärarbemannade lektionspass på eftermiddagstid och på elevernas håltimmar, utöver ordinarie lektioner, dit eleverna kan gå frivilligt eller genom att det vidtas som en åtgärd och därmed i viss mån kan vara obligatoriskt. I flera fall upplever eleverna denna extra tid som positiv men det finns även elever som anser att dessa förlängda skoldagar blir dem övermäktiga och att de därför inte deltar i Studion. Detta bekräftas även i intervjun med elevhälsan. Även rektorn bekräftar att eftermiddagstiden i Studion inte besöks så mycket och att skolan därför överväger andra alternativ.

Följa upp och utvärdera stödinsatser

Då det gäller att följa upp och utvärdera om stödinsatser har haft avsedd effekt framkommer motstridiga bilder i de intervjuer som genomförts och av skolans dokumentation. Det finns elever som beskriver att åtgärderna förändrats då de inte gett avsedd effekt och att skolan stegvis och på olika sätt vidtagit åtgärder så att eleven kommit tillbaka till skolan och börjat delta i undervisningen. En elev beskriver att skolan *"puttade på mig men inte pressade för hårt"* och att *"annars hade jag nog hoppat av"*. Andra elever har inte märkt att det har utvärderats om åtgärder haft avsedd effekt. En elev uttrycker att *"man har bara släppt det"* då åtgärder inte gett avsett resultat.

Av den elevdokumentation som Skolinspektionen tagit del av i samband med granskningen framgår att olika åtgärder vidtagits för eleverna i urvalet, såsom exempelvis byte av program och omläsning av kurser och läsår. Till de åtgärdsprogram som är utarbetade finns det bilagor med information till undervisande lärare. Av dessa bilagor framgår att stödåtgärderna i huvudsak är desamma år efter år trots att det inte syns några direkta resultat av de vidtagna åtgärderna.

Av intervjun med lärarna framkommer att de, inom ramen för den individualiserade undervisningen, prövar och omprövar olika sätt att få eleverna att delta i undervisningen och genomföra uppgifter. Arbetet dokumenteras dock inte och det framkommer att flera lärare känner sig ensamma i arbetet och ställer sig frågande till om skolan på ett systematiskt sätt följer upp och utvärderar om åtgärder har gett avsett resultat. *"Gör vi det verkligen...? Det kan vi bli bättre på"*, uttrycker en lärare. Andra lärare beskriver att det är elevhälsan som följer upp och utvärderar stödinsatserna och att lärarna inte är delaktiga och inte informeras om vad som framkommit i utvärderingen. Av intervjun med rektorn framkommer att skolan inför varje läsår, inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet, gör en översyn av hur stödet organiseras. Vidare framkommer att arbetet med att definiera olika former av stödinsatser, såsom extra anpassningar och sär-

skilt stöd, påbörjats men att detta ännu inte genomsyrar skolans arbete med elever i behov av stöd.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att Gustavsbergs gymnasium kan utveckla sitt arbete med att utforma stödåtgärder som även omfattar elevens ordinarie undervisning. Skolan behöver i det sammanhanget även tydliggöra vad stöd i form av extra anpassningar eller särskilt stöd innebär. Vidare behöver skolan utveckla sitt arbete med att följa upp och utvärdera om insatta åtgärder har avsedd effekt i syfte att optimera stödinsatserna för elever. I detta arbete behöver även lärarna göras delaktiga.

Metod och material

Under hösten 2014 och våren 2015 granskar Skolinspektionen skolornas arbete att förebygga studieavbrott vid 31 skolor i landet. Av dessa skolor har 8 kommunala huvudmän och 23 fristående huvudmän granskats.

Granskningens utgångspunkt har varit djupintervjuer med cirka fem elever per skola som vid tidpunkten för granskningen var inskrivna på yrkesprogram. Urvalet av elever har baserats på en riskvärdering av elevens stödbehov, där elever med störst stödbehov valts ut för granskningen. Valet av elever har utgått från risksignaler från betygskatalog tillsammans med omfattande frånvaro. Granskningen har genomförts genom att inspektörerna inför besöket i skolan har tagit del av de utvalda elevernas individuella studieplaner, eventuella åtgärdsprogram och en sammanställning av skolans dokumenterade systematiska kvalitetsarbete.

Vid besöket har de utvalda eleverna intervjuats enskilt. Även de utvalda elevernas mentorer har intervjuats enskilt. Dessutom har lärare, rektorn och representanter för elevhälsan och studie- och yrkesvägledningen intervjuats.